

คู่มือปฏิบัติ
เกี่ยวกับหลักการและแนวทางปฏิบัติ
ตามหลักเกณฑ์ใหม่ในการบังคับ
ทางปกครอง

กลุ่มมาตรการบังคับทางปกครองและแพ่ง
สำนักกฎหมาย สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

คำนำ

การบังคับทางปกครอง ตามพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ เดิมได้มีการบัญญัติหลักเกณฑ์ไว้ในมาตรา ๕๗ โดยที่คำสั่งทางปกครองที่กำหนดให้ผู้ใดชำระเงิน ถ้าถึงกำหนดแล้วไม่มีการชำระโดยถูกต้องครบถ้วน และได้มีการแจ้งเตือนให้ผู้นั้นชำระภายใน ระยะเวลาที่กำหนดซึ่งต้องไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน หากครบกำหนดตามหนังสือแจ้งเตือนแล้วยังไม่มีการปฏิบัติตามคำเตือนนั้นอีก เจ้าหน้าที่ย่อมมีอำนาจดำเนินการบังคับทางปกครองโดยการยึดหรืออายัดทรัพย์สินของผู้นั้นและขายทอดตลาดเพื่อนำเงินมาชำระให้ครบถ้วนได้ ส่วนวิธีการยึด การอายัด และขายทอดตลาดนั้น ความในวรรคสองของมาตรา ๕๗ (เดิม) ได้กำหนดหลักเกณฑ์ไว้แต่เพียงว่าให้ปฏิบัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งโดยอนุโลม ดังนั้น โดยเหตุที่ การอนุโลมบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับนั้น เป็นการอนุโลม บทบัญญัติที่เกี่ยวกับการบังคับคดีแพ่ง ซึ่งเป็นการใช้สิทธิบังคับคดีของเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษา กับ ลูกหนี้ตามคำพิพากษา และหากเป็นกรณีที่ต้องดำเนินการโดยเจ้าพนักงานบังคับคดีแล้วศาลต้องมี หมายตั้งเจ้าพนักงานบังคับคดี ให้เป็นผู้มีอำนาจดำเนินการให้เป็นไปตามที่ศาลได้กำหนดไว้ใน หมายบังคับคดี ในขณะที่การบังคับทางปกครองตามพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ นั้น เจ้าหน้าที่ย่อมมีสถานะเป็นทั้งเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาและเป็นเจ้าพนักงานบังคับคดี ในขณะเดียวกัน จึงเกิดปัญหากับเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติงานให้บรรลุวัตถุประสงค์จากการที่ ไม่สามารถดำเนินการบังคับทางปกครองให้เป็นไปตามบทมาตรา ๕๗ (เดิม) ได้อย่างถูกต้อง ซึ่งอาจ สรุปลักษณะดังกล่าวได้จาก การไม่มีความเชี่ยวชาญในการปฏิบัติงานด้านการบังคับคดีของเจ้าหน้าที่ ทั้งเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติไม่อาจทราบได้ว่าบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งที่จะ นำมาใช้บังคับโดยอนุโลมนั้น ได้แก่บทบัญญัติมาตราใดบ้าง และหากเกิดข้อพิพาทในชั้นการบังคับ ทางปกครองขึ้น องค์กรใดจะเป็นผู้มีอำนาจพิจารณาชี้ขาดตัดสินข้อพิพาทที่เกิดขึ้น เหล่านี้เป็นต้น ดังนั้น เพื่อให้การบังคับทางปกครองมีความชัดเจน เกิดผลในทางปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพและ ก่อให้เกิดความเป็นธรรมกับผู้อยู่ในบังคับของมาตรการบังคับทางปกครอง เมื่อวันที่ ๒๗ พฤษภาคม ๒๕๖๒ จึงได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๖๒ ขึ้น โดยมีผลเป็นการยกเลิกหลักเกณฑ์ทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการบังคับทางปกครองทั้งหมด และบัญญัติ บทกฎหมายในส่วนที่เกี่ยวกับการบังคับทางปกครองใหม่ ตั้งแต่มาตรา ๖๓/๑ ถึงมาตรา ๖๓/๒๕ แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ ในการนี้ เพื่อให้เจ้าหน้าที่ของ ส.ป.ก. มีความรู้และความเข้าใจในหลักเกณฑ์ใหม่ของการบังคับทางปกครองดังกล่าว สำนักกฎหมาย จึงได้ดำเนินการจัดทำคู่มือนี้เพื่อให้เจ้าหน้าที่สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน ได้โดยถูกต้องและมีประสิทธิภาพ เพื่อประโยชน์ของทางราชการต่อไป

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	
บทที่ ๑ หลักทั่วไปในการบังคับทางปกครอง	๑
๑.๑ เรื่องที่สามารถใช้มาตรการบังคับทางปกครองได้	๑
๑.๒ มาตรการที่ใช้ในการบังคับทางปกครอง	๒
๑.๓ ผู้มีอำนาจใช้มาตรการบังคับทางปกครอง	๒
๑.๔ เงื่อนไขในการใช้มาตรการบังคับทางปกครอง	๓
๑.๕ บุคคลผู้อาจถูกใช้มาตรการบังคับทางปกครองและสิทธิในการอุทธรณ์โต้แย้งการใช้ มาตรการบังคับทางปกครอง	๓
บทที่ ๒ ระยะเวลาในการบังคับทางปกครอง	๕
๒.๑ ระยะเวลาการใช้มาตรการบังคับทางปกครองในกรณีเจ้าหน้าที่หน่วยงานของรัฐเป็น ผู้ดำเนินการเอง	๕
๒.๒ ระยะเวลาในการใช้มาตรการบังคับทางปกครองโดยเจ้าพนักงานบังคับคดี	๖
บทที่ ๓ การบังคับโดยเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐ	๘
๓.๑ อำนาจในการสืบทรัพย์ของหน่วยงานของรัฐ	๙
๓.๒ ขั้นตอนการดำเนินการใช้มาตรการบังคับทางปกครอง	๑๐
๓.๓ การอุทธรณ์การใช้มาตรการบังคับทางปกครอง	๑๒
บทที่ ๔ การบังคับโดยเจ้าพนักงานบังคับคดี	๑๕
ภาคผนวก	๑๗
๑. พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๖๒	
๒. กฎกระทรวงกรมอำนวยการในการพิจารณาใช้มาตรการบังคับทางปกครอง ของเจ้าหน้าที่ผู้ทำคำสั่งทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๖๒	
๓. กฎกระทรวงกำหนดเจ้าหน้าที่ผู้ออกคำสั่งใช้มาตรการบังคับทางปกครองและ การแต่งตั้งเจ้าพนักงานบังคับทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๖๒	
๔. คำสั่งกรมบังคับคดี ที่ ๕๗๙/๒๕๖๒ สั่ง ณ วันที่ ๒๐ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๒ เรื่อง การปฏิบัติงานเกี่ยวกับการบังคับตามคำสั่งทางปกครองที่กำหนดให้ชำระเงิน	
๕. หนังสือสำนักงานศาลยุติธรรม ด่วนที่สุด ที่ ศย ๐๑๖/ว ๒๕๘ (ป) ลงวันที่ ๒๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๒	
๖. ความเห็นคณะกรรมการวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง เรื่องเสร็จที่ ๓๒๒/๒๕๖๓	
๗. คำสั่ง ส.ป.ก. ที่ ๓๙๕/๒๕๖๓ สั่ง ณ วันที่ ๒๔ เมษายน พ.ศ. ๒๕๖๓ เรื่อง มอบอำนาจเกี่ยวกับความรับผิดชอบละเมิดและการบังคับทางปกครอง	

บทที่ ๑

หลักทั่วไปในการบังคับทางปกครอง

๑.๑ เรื่องที่สามารถใช้มาตรการบังคับทางปกครองได้

การยกเลิกหลักเกณฑ์การบังคับทางปกครองตามพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ โดยพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๖๒ ได้กำหนดหลักเกณฑ์ใหม่ไว้ในหมวด ๒/๑ การบังคับทางปกครอง ซึ่งประกอบด้วยบทบัญญัติสามส่วนด้วยกัน ได้แก่ ส่วนที่หนึ่ง บททั่วไป (มาตรา ๖๓/๑ ถึงมาตรา ๖๓/๖) กำหนดหลักเกณฑ์ทั่วไปที่ใช้กับการบังคับตามคำสั่งทางปกครองทุกประเภท ส่วนที่สอง การบังคับตามคำสั่งทางปกครองที่กำหนดให้ชำระเงิน (มาตรา ๖๓/๗ ถึงมาตรา ๖๓/๑๙) และส่วนที่สาม การบังคับตามคำสั่งทางปกครองที่กำหนดให้กระทำหรือละเว้นกระทำ (มาตรา ๖๓/๒๐ ถึงมาตรา ๖๓/๒๕) โดยหากกฎหมายเฉพาะในเรื่องใดมิได้กำหนดเกี่ยวกับการใช้มาตรการบังคับทางปกครองไว้ หรือกำหนดไว้แต่เจ้าหน้าที่เห็นว่า จะเกิดผลน้อยกว่ามาตรการบังคับทางปกครองตามพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ เจ้าหน้าที่จะเลือกใช้มาตรการบังคับทางปกครองตามพระราชบัญญัติดังกล่าวซึ่งเป็นกฎหมายทั่วไปก็ได้

มาตรการบังคับทางปกครองเป็นวิธีการที่ใช้กับการบังคับเพื่อให้เป็นไปตามคำสั่งทางปกครองของเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง ดังนั้น ก่อนที่จะใช้มาตรการบังคับทางปกครองเจ้าหน้าที่จึงต้องพิจารณาก่อนว่าเรื่องที่ดำเนินการอยู่นั้นเป็นเรื่องเกี่ยวกับคำสั่งทางปกครองหรือไม่ หากเป็นเรื่องที่ไม่เกี่ยวกับคำสั่งทางปกครอง ย่อมไม่อาจใช้มาตรการบังคับทางปกครองได้ เช่น กรณีหน่วยงานของรัฐมีหนังสือแจ้งให้เอกชนชำระค่าปรับตามสัญญา ย่อมเป็นการใช้สิทธิตามสัญญาในฐานะคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งตามข้อกำหนดในสัญญา มิใช่การใช้อำนาจทางปกครองตามกฎหมายและไม่เป็นคำสั่งทางปกครอง หน่วยงานของรัฐจึงไม่อาจใช้มาตรการบังคับทางปกครองโดยการยึดหรืออายัดทรัพย์สินของคู่สัญญา มาขายทอดตลาดเพื่อชำระค่าปรับได้เอง แต่ต้องบังคับตามสิทธิในสัญญาโดยฟ้องคดีต่อศาลให้มีคำพิพากษาให้คู่สัญญาชำระเงินค่าปรับและบังคับตามคำพิพากษาของศาล มาตรการบังคับทางปกครองใช้กับคำสั่งทางปกครองเท่านั้น และต้องเป็นคำสั่งทางปกครองที่ต้องอาศัยการบังคับ ได้แก่ คำสั่งที่กำหนดหน้าที่ให้บุคคลปฏิบัติ เช่น คำสั่งที่กำหนดให้บุคคลชำระเงิน หรือคำสั่งที่กำหนดให้บุคคลกระทำหรือละเว้นกระทำ ซึ่งหากผู้รับคำสั่งไม่ปฏิบัติตามจึงจำเป็นต้องมีการบังคับเพื่อให้คำสั่งบรรลุผล ส่วนคำสั่งทางปกครองที่เกี่ยวกับสิทธิของบุคคล ไม่ว่าจะเป็นลักษณะที่ก่อตั้งสิทธิ (เช่น ออกใบอนุญาต)

รับรองสิทธิ (เช่น การออกใบรับรอง) หรือระงับสิทธิ (เช่น เพิกถอนใบอนุญาต) เป็นคำสั่งที่บรรลุนิติภาวะโดยไม่จำเป็นต้องอาศัยการบังคับบุคคลที่เกี่ยวข้องแต่อย่างใด

๑.๒ มาตรการที่ใช้ในการบังคับทางปกครอง

ในกรณีที่กฎหมายเฉพาะที่ให้อำนาจเจ้าหน้าที่ออกคำสั่งทางปกครอง มิได้กำหนดมาตรการบังคับทางปกครองไว้เป็นพิเศษ เจ้าหน้าที่ย่อมใช้มาตรการบังคับทางปกครองตามพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ ซึ่งเป็นกฎหมายทั่วไปได้ ทั้งนี้ เป็นไปตามมาตรา ๓^๑ วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าว โดยมาตรการบังคับทางปกครองตามกฎหมายทั่วไป ได้แก่ การยึดหรืออายัดทรัพย์สินมาขายทอดตลาดเพื่อชำระหนี้สำหรับคำสั่งทางปกครองที่กำหนดให้ชำระหนี้ และการสั่งให้ชำระค่าปรับบังคับการและการเข้าดำเนินการแทนสำหรับคำสั่งทางปกครองที่กำหนดให้กระทำหรือละเว้นกระทำ ทั้งนี้ สำหรับสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก.) ไม่มีกฎหมายเฉพาะที่กำหนดมาตรการบังคับทางปกครองไว้เป็นพิเศษ ดังนั้น การใช้มาตรการบังคับทางปกครองซึ่งเกือบทั้งหมดเป็นเป็นกรณีที่หน่วยงานมีคำสั่งทางปกครองที่กำหนดให้ชำระหนี้ ย่อมเป็นไปตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙

๑.๓ ผู้มีอำนาจใช้มาตรการบังคับทางปกครอง

กฎหมายเฉพาะที่กำหนดมาตรการบังคับทางปกครองไว้มักจะระบุเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจใช้มาตรการบังคับทางปกครองไว้ด้วย เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจใช้มาตรการบังคับจึงเป็นไปตามที่กฎหมายเฉพาะนั้นกำหนด ส่วนกรณีที่เป็นการใช้มาตรการบังคับทางปกครองตามพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองฯ การพิจารณาใช้มาตรการบังคับทางปกครองย่อมเป็นอำนาจของเจ้าหน้าที่ผู้ทำคำสั่งทางปกครอง ทั้งนี้ ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๖๓/๒^๒ วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองฯ โดยเจ้าหน้าที่ผู้ทำคำสั่งทางปกครองดังกล่าวอาจมอบอำนาจให้เจ้าหน้าที่ซึ่งอยู่ใต้บังคับบัญชาหรือเจ้าหน้าที่อื่นเป็นผู้ดำเนินการก็ได้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง ซึ่งขณะนี้ได้มีการออกกฎกระทรวงการมอบ

^๑ มาตรา ๓ วิธีปฏิบัติราชการทางปกครองตามกฎหมายต่าง ๆ ให้เป็นไปตามที่กำหนดในพระราชบัญญัตินี้ เว้นแต่ในกรณีที่กฎหมายใดกำหนดวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองเรื่องใดไว้โดยเฉพาะและมีหลักเกณฑ์ที่ประกันความเป็นธรรมหรือมีมาตรฐานในการปฏิบัติราชการไม่ต่ำกว่าหลักเกณฑ์ที่กำหนดในพระราชบัญญัตินี้

^๒ มาตรา ๖๓/๒ เจ้าหน้าที่ผู้ทำคำสั่งทางปกครองมีอำนาจที่จะพิจารณาใช้มาตรการบังคับทางปกครองเพื่อให้เป็นไปตามคำสั่งของตนได้ตามบทบัญญัติในหมวดนี้ เว้นแต่จะมีการสั่งให้ทุเลาการบังคับไว้ก่อนโดยเจ้าหน้าที่ผู้ทำคำสั่งนั้นเอง ผู้มีอำนาจพิจารณาคำอุทธรณ์ หรือผู้มีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยความถูกต้องของคำสั่งทางปกครองดังกล่าว

เจ้าหน้าที่ตามวรรคหนึ่งจะมอบอำนาจให้เจ้าหน้าที่ซึ่งอยู่ใต้บังคับบัญชาหรือเจ้าหน้าที่อื่นเป็นผู้ดำเนินการก็ได้ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

ให้เจ้าหน้าที่ตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสองใช้มาตรการบังคับทางปกครองเพิกเท่าที่จำเป็นเพื่อให้บรรลุนิติภาวะของคำสั่งทางปกครองน้อยที่สุด

อำนาจในการพิจารณาใช้มาตรการบังคับทางปกครองของเจ้าหน้าที่ผู้ทำคำสั่งทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๖๒ มาใช้บังคับตามความในมาตรา ๖๓/๒ วรรคสอง ทั้งนี้ เลขานุการ ส.ป.ก. ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจใช้มาตรการบังคับได้อาศัยอำนาจตามกฎหมายกระทรวงดังกล่าว โดยมีคำสั่ง ส.ป.ก. ที่ ๓๙๕/๒๕๖๓ สั่ง ณ วันที่ ๒๔ เมษายน พ.ศ. ๒๕๖๓ มอบอำนาจให้ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้พิจารณาใช้มาตรการบังคับทางปกครองแทนได้

๑.๔ เงื่อนไขในการใช้มาตรการบังคับทางปกครอง

ในการใช้มาตรการบังคับทางปกครอง มีเงื่อนไขทั่วไปอยู่ว่าจะต้องมีการออกคำสั่งทางปกครองที่เป็นฐานแห่งการบังคับเสียก่อนและคำสั่งนั้นจะต้องมีผลทางกฎหมาย ซึ่งโดยปกติคำสั่งไม่จำเป็นต้องถึงที่สุด แม้อยู่ในระหว่างการโต้แย้งในชั้นเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองหรือในชั้นศาล เจ้าหน้าที่ก็สามารถบังคับตามคำสั่งนั้นได้ แต่ทั้งนี้ จะต้องไม่มีการทุเลาการบังคับตามคำสั่งทางปกครองโดยเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองหรือศาล และฝ่ายปกครองจะต้องไม่เปลี่ยนไปใช้วิธีการฟ้องคดีต่อศาลเพื่อขอให้มีคำสั่งบังคับแทนการใช้มาตรการบังคับทางปกครอง นอกจากนี้ ในกรณีที่เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองมีอำนาจใช้มาตรการบังคับทางปกครองได้จะต้องใช้โดยพอสมควรแก่เหตุด้วยตามความในมาตรา ๖๓/๒ วรรคสาม

๑.๕ บุคคลผู้อาจถูกใช้มาตรการบังคับทางปกครองและสิทธิในการอุทธรณ์โต้แย้งการใช้มาตรการบังคับทางปกครอง

การแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองฯ มาตรา ๖๓/๑^๓ ได้มีการปรับปรุงถ้อยคำในส่วนของการบังคับทางปกครองที่ว่า ไม่ใช่บังคับกับหน่วยงานของรัฐด้วยกัน แทนคำว่า เจ้าหน้าที่ ตามบทบัญญัติในมาตรา ๕๕ (เดิม) เพื่อให้หลักการในเรื่องนี้มีความชัดเจนว่าการบังคับทางปกครองไม่ใช่บังคับกับองค์กรเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองด้วยกัน แต่มีได้ห้ามใช้การบังคับทางปกครองกับบุคคลที่เป็นข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งต้องปฏิบัติตามคำสั่งทางปกครองที่กำหนดให้ชำระเงินหรือให้กระทำหรือละเว้นกระทำให้เรื่องต่าง ๆ เว้นแต่จะมีกฎหมายกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น ตามความในตอนท้ายของมาตรา ๖๓/๑ ดังกล่าว

ในกรณีที่ผู้อยู่ในบังคับของมาตรการบังคับทางปกครองถึงแก่ความตาย มาตรการบังคับทางปกครองนี้อาจใช้ต่อไปได้กับบุคคลที่ได้รับไปซึ่งสิทธิหน้าที่หรือความรับผิดชอบของบุคคลที่ถึงแก่ความตายนั้น และในกรณีที่เป็นการใช้มาตรการบังคับทางปกครองกับนิติบุคคลใด หากนิติบุคคลนั้น สิ้นสภาพ โอนกิจการ หรือควบรวมกิจการ ก็ย่อมดำเนินการบังคับทางปกครองต่อไปได้ ตามที่ได้

^๓ มาตรา ๖๓/๑ การบังคับทางปกครองไม่ใช่บังคับกับหน่วยงานของรัฐด้วยกัน เว้นแต่จะมีกฎหมายกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น

บัญญัติไว้ในมาตรา ๖๓/๔^๔ แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองฯ แต่อย่างไรก็ดี ในกรณีที่ผู้ต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนได้ถึงแก่ความตายก่อนหน่วยงานของรัฐออกคำสั่งให้ชดใช้เงิน บุคคลนั้นย่อมไม่อาจอยู่ในบังคับของคำสั่งให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนและมาตรการบังคับทางปกครองที่จะใช้ดำเนินการเพื่อให้เป็นไปตามคำสั่งดังกล่าวได้ และทายาทผู้รับมรดกหรือผู้จัดการมรดกของ บุคคลดังกล่าวก็ไม่อาจเป็นผู้อยู่ในบังคับของมาตรการบังคับทางปกครองได้เช่นเดียวกัน ดังนั้น หน่วยงานของรัฐจึงไม่อาจอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติมาตรา ๖๓/๔ วรรคหนึ่ง ดังกล่าว เพื่อใช้ มาตรการบังคับทางปกครองกับทายาทผู้รับมรดกหรือผู้จัดการมรดก แต่ต้องใช้สิทธิเรียกร้อง ทางศาลต่อไป ดังที่ คณะกรรมการวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองได้ให้ความเห็นไว้ในเรื่องเสร็จที่ ๓๒๒/๒๕๖๓^๕

^๔ มาตรา ๖๓/๔ วรรคหนึ่ง ในการใช้มาตรการบังคับทางปกครองแก่บุคคลใด หากบุคคลนั้นถึงแก่ความตาย ให้ดำเนินการบังคับทางปกครองต่อไปได้ ถ้าบุคคลนั้นมีทายาทผู้รับมรดกหรือผู้จัดการมรดก ให้ถือว่าทายาทหรือผู้จัดการมรดก เป็นผู้อยู่ในบังคับของมาตรการบังคับทางปกครองนั้น

^๕ บันทึกคณะกรรมการวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง เรื่อง การบังคับตามคำสั่งทางปกครองที่กำหนดให้ชำระเงิน : กรณีผู้ต้องชำระเงินเสียชีวิต อำนาจในการสืบหาทรัพย์สิน ระยะเวลาในการยึดหรืออายัดทรัพย์สิน การมีคำสั่งให้ใช้มาตรการ บังคับทางปกครองและการแต่งตั้งเจ้าพนักงานบังคับทางปกครอง ขั้นตอนและวิธีการปฏิบัติในการยึด การอายัด และขาย ทอดตลาดทรัพย์สิน

บทที่ ๒ ระยะเวลาในการบังคับทางปกครอง^๖

การใช้มาตรการบังคับทางปกครองโดยวิธีการยึดหรืออายัดทรัพย์สินของผู้อยู่ในบังคับของมาตรการบังคับทางปกครองมาขายทอดตลาดเพื่อชำระเงินนั้น ประเด็นสำคัญที่ต้องพิจารณาในเบื้องต้นคือ เป็นการดำเนินการภายในระยะเวลาการบังคับทางปกครองหรือไม่ ซึ่งแต่เดิมก่อนมีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ ได้มีการอนุโลมบทบัญญัติของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับกับการบังคับทางปกครอง และได้มีแนวทางการดำเนินการตามแนวความเห็นของคณะกรรมการวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง ต่อมาเมื่อมีการบัญญัติหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการบังคับทางปกครองโดยพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๖๒ ก็ได้มีการบัญญัติหลักเกณฑ์เกี่ยวกับระยะเวลาในการยึดหรืออายัดทรัพย์สินไว้อย่างชัดเจนในมาตรา ๖๓/๘^๗ โดยหน่วยงานของรัฐที่ออกคำสั่งให้ชำระเงินต้องดำเนินการยึดหรืออายัดทรัพย์สินภายในสิบปีนับแต่วันที่คำสั่งทางปกครองที่กำหนดให้ชำระเงินเป็นที่สุด ส่วนกรณีใดบ้างที่จะถือว่าคำสั่งทางปกครองที่กำหนดให้ชำระเงินเป็นที่สุดนั้น ย่อมเป็นไปตามมาตรา ๖๓/๘ วรรคสอง (๑) ถึง (๓) ซึ่งใช้บังคับกับทั้งกรณีที่เจ้าหน้าที่หน่วยงานของรัฐดำเนินการเองหรือเจ้าพนักงานบังคับคดีดำเนินการแทน

๒.๑ ระยะเวลาการใช้มาตรการบังคับทางปกครองในกรณีเจ้าหน้าที่หน่วยงานของรัฐเป็นผู้ดำเนินการเอง

มาตรา ๖๓/๘ วรรคหนึ่ง กำหนดให้หน่วยงานของรัฐที่ออกคำสั่งให้ชำระเงินต้องดำเนินการยึดหรืออายัดทรัพย์สินภายในสิบปีนับแต่วันที่คำสั่งทางปกครองที่กำหนดให้ชำระเงิน

^๖ ศุภวัฒน์ สิงห์สุวษ์, ฤกษ์ฤกษ์สาร ปีที่ ๑๕ ฉบับที่ ๖ (สิงหาคม – กันยายน ๒๕๖๓)

^๗ มาตรา ๖๓/๘ หน่วยงานของรัฐที่ออกคำสั่งให้ชำระเงินต้องดำเนินการยึดหรืออายัดทรัพย์สินภายในสิบปีนับแต่วันที่คำสั่งทางปกครองที่กำหนดให้ชำระเงินเป็นที่สุด

คำสั่งทางปกครองที่กำหนดให้ชำระเงินเป็นที่สุดในกรณีดังต่อไปนี้

(๑) ไม่มีการอุทธรณ์คำสั่งต่อเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองภายในระยะเวลาอุทธรณ์

(๒) เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจพิจารณาอุทธรณ์มีความวินิจฉัยยกอุทธรณ์ และไม่มีการฟ้องคดีต่อศาลภายในระยะเวลาการฟ้องคดี

(๓) ศาลมีคำสั่งหรือคำพิพากษายกฟ้อง หรือเพิกถอนคำสั่งบางส่วน และคดีถึงที่สุดแล้ว

หากหน่วยงานของรัฐที่ออกคำสั่งให้ชำระเงินได้ยึดหรืออายัดทรัพย์สินแล้ว แต่ยังไม่ได้รับชำระเงินครบถ้วน และล่วงพ้นกำหนดเวลาตามวรรคหนึ่ง จะยึดหรืออายัดทรัพย์สินเพิ่มเติมอีกมิได้

การขายทอดตลาดหรือจำหน่ายโดยวิธีอื่นซึ่งทรัพย์สินของผู้อยู่ในบังคับของมาตรการบังคับทางปกครองที่ถูกยึดหรืออายัดไว้ภายในกำหนดเวลาตามวรรคหนึ่งเพื่อชำระเงินรวมทั้งค่าธรรมเนียม ค่าตอบแทน หรือค่าใช้จ่ายอื่นในการบังคับทางปกครอง ให้กระทำได้แม้ล่วงพ้นระยะเวลาดังกล่าว

เป็นที่สุด ทั้งนี้ คำสั่งทางปกครองที่กำหนดให้ชำระเงินใดเป็นที่สุดนั้น ย่อมเป็นไปตามมาตรา ๖๓/๘ วรรคสอง ซึ่งมีสามกรณีด้วยกัน ได้แก่

(๑) ไม่มีการอุทธรณ์คำสั่งต่อเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองภายในระยะเวลาอุทธรณ์ กรณีนี้ คำสั่งทางปกครองที่กำหนดให้ชำระเงินย่อมเป็นที่สุดเมื่อพ้นกำหนดระยะเวลาอุทธรณ์

(๒) เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจพิจารณาอุทธรณ์มีคำวินิจฉัยยกอุทธรณ์ และไม่มีการฟ้องคดีต่อศาลภายในระยะเวลาการฟ้องคดี กรณีนี้คำสั่งทางปกครองที่กำหนดให้ชำระเงินย่อมเป็นที่สุดเมื่อพ้นกำหนดระยะเวลาฟ้องคดีต่อศาล

(๓) ศาลมีคำสั่งหรือคำพิพากษายกฟ้อง หรือเพิกถอนคำสั่งบางส่วนและคดีถึงที่สุดแล้ว กรณีนี้คำสั่งทางปกครองที่กำหนดให้ชำระเงินจะเป็นที่สุดเมื่อใด ต้องแยกพิจารณาว่าคดีมีการยื่นอุทธรณ์ต่อไปหรือไม่ โดยหากไม่มีการยื่นอุทธรณ์กรณีย่อมเป็นที่สุดเมื่อพ้นระยะเวลาอุทธรณ์

ทั้งนี้ มาตรา ๖๓/๘ วรรคสาม ได้บัญญัติต่อไปอีกว่าหากหน่วยงานของรัฐที่ออกคำสั่งทางปกครองให้ชำระเงินได้ยึดหรืออายัดทรัพย์สินแล้ว แต่ยังไม่ได้ชำระเงินครบถ้วนและล่วงพ้นกำหนดเวลาตามวรรคหนึ่งแล้ว จะยึดหรืออายัดทรัพย์สินเพิ่มเติมอีกไม่ได้ ส่วนการขายทอดตลาดทรัพย์สินหรือจำหน่ายโดยวิธีอื่นซึ่งทรัพย์สินที่ถูกยึดหรืออายัดไว้เพื่อชำระเงิน ค่าธรรมเนียม ค่าตอบแทนหรือค่าใช้จ่ายอื่นในการบังคับทางปกครอง มาตรา ๖๓/๘ วรรคสี่ กำหนดให้กระทำได้ แม้จะล่วงพ้นระยะเวลาดังกล่าวไปแล้วก็ตาม

๒.๒ ระยะเวลาในการใช้มาตรการบังคับทางปกครองโดยเจ้าพนักงานบังคับคดี

กรณีที่หน่วยงานของรัฐแห่งใดประสงค์ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีของกรมบังคับคดีเป็นผู้ดำเนินการยึดหรืออายัดและขายทอดตลาดทรัพย์สินเพื่อชำระเงินตามคำสั่งทางปกครองแทนหน่วยงานของรัฐแห่งนั้นจะต้องยื่นคำขอฝ่ายเดียวต่อศาลภายในสิบปีนับแต่วันที่คำสั่งทางปกครองที่กำหนดให้ชำระเงินเป็นที่สุดเพื่อให้ศาลออกหมายบังคับคดีเพื่อบังคับให้เป็นไปตามคำสั่งทางปกครอง ตามมาตรา ๖๓/๑๕ วรรคหนึ่ง^๔ และเมื่อหน่วยงานของรัฐได้สืบพบทรัพย์สินของผู้ต้องชำระเงินแล้ว ต้องแจ้งให้เจ้าพนักงานบังคับคดีทราบพร้อมเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เจ้าพนักงานบังคับคดีดำเนินการเพื่อให้มีการยึดหรืออายัดทรัพย์สินนั้นภายในสิบปีนับแต่วันที่คำสั่งทางปกครองที่กำหนดให้ชำระเงินเป็นที่สุดด้วย ส่วนการขายทอดตลาดหรือจำหน่ายโดยวิธีอื่น

^๔ มาตรา ๖๓/๑๕ วรรคหนึ่ง ในกรณีที่มีการบังคับให้ชำระเงินและคำสั่งทางปกครองที่กำหนดให้ชำระเงินเป็นที่สุดแล้ว หากหน่วยงานของรัฐที่ออกคำสั่งให้ชำระเงินประสงค์ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีในสังกัดกรมบังคับคดีดำเนินการบังคับให้เป็นไปตามคำสั่งทางปกครองดังกล่าว ให้ยื่นคำขอฝ่ายเดียวต่อศาลภายในสิบปีนับแต่วันที่คำสั่งทางปกครองที่กำหนดให้ชำระเงินเป็นที่สุด เพื่อให้ศาลออกหมายบังคับคดีเพื่อบังคับให้เป็นไปตามคำสั่งทางปกครองนั้น โดยระบุจำนวนเงินที่ผู้อยู่ในบังคับของมาตรการบังคับทางปกครองยังมีได้ชำระตามคำสั่งทางปกครอง ทั้งนี้ ไม่ว่าหน่วยงานของรัฐยังไม่ได้บังคับทางปกครองหรือได้ดำเนินการบังคับทางปกครองแล้ว แต่ยังไม่ได้รับเงินหรือได้รับชำระเงินไม่ครบถ้วน

ซึ่งทรัพย์สินที่ถูกยึดหรืออายัดไว้ สามารถกระทำได้แม้จะล่วงพ้นระยะเวลาดังกล่าวไปแล้ว ตามมาตรา ๖๓/๑๘ วรรคหนึ่ง โดยสรุปการยึดหรืออายัดทรัพย์สินโดยเจ้าพนักงานบังคับคดีมีระยะเวลาในการดำเนินการเช่นเดียวกับกรณีหน่วยงานของรัฐเป็นผู้ดำเนินการเอง กล่าวคือต้องดำเนินการให้แล้วเสร็จภายในสิบปีนับแต่วันที่คำสั่งให้ชำระเงินเป็นที่สุด แต่อย่างไรก็ดี แม้จะเป็นคำสั่งทางปกครองที่กำหนดให้ชำระเงินอันเป็นที่สุดแล้วก็ตาม แต่หากคำสั่งดังกล่าวได้เป็นที่สุดเป็นเวลาเกินหนึ่งปีในวันที่พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๖๒ ใช้บังคับ (มีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ ๒๘ พฤษภาคม ๒๕๖๒) กรณีย่อมบังคับตามความในมาตรา ๖^๙ แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าว โดยหน่วยงานของรัฐซึ่งเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาไม่อาจยื่นคำขอฝ่ายเดียวต่อศาลเพื่อให้ศาลออกหมายบังคับคดีตั้งเจ้าพนักงานบังคับคดีได้ ตามความในมาตรา ๖๓/๑๕ วรรคหนึ่ง แต่ทั้งนี้ หน่วยงานของรัฐซึ่งเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาย่อมดำเนินการใช้มาตรการบังคับทางปกครองกับผู้อยู่ในบังคับของมาตรการบังคับทางปกครองได้เองภายในระยะเวลาการใช้มาตรการบังคับทางปกครองตามมาตรา ๖๓/๑๘ วรรคหนึ่ง

^๙ มาตรา ๖ ในกรณีที่คำสั่งทางปกครองที่กำหนดให้ชำระเงินใดเป็นที่สุดแล้วเป็นเวลาเกินหนึ่งปีในวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้หน่วยงานของรัฐที่ออกคำสั่งนั้นดำเนินการบังคับทางปกครองตามพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัตินี้ต่อไป โดยจะดำเนินการตามมาตรา ๖๓/๑๕ ได้ต่อเมื่อเป็นคำสั่งทางปกครองที่กำหนดให้ชำระเงินซึ่งมีลักษณะตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

บทที่ ๓

การบังคับโดยเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐ

การใช้มาตรการบังคับทางปกครองโดยการยึดหรืออายัดทรัพย์สินของผู้อยู่ในบังคับของ มาตรการบังคับทางปกครอง เพื่อขายทอดตลาดนำเงินมาชำระตามคำสั่งที่กำหนดให้ชำระเงินนั้น นอกจากเจ้าหน้าที่ผู้มีคำสั่งทางปกครองที่กำหนดให้ชำระเงินจะเป็นผู้มีอำนาจออกคำสั่งใช้มาตรการ บังคับทางปกครองแล้ว ยังกำหนดให้มีการแต่งตั้งเจ้าพนักงานบังคับทางปกครองเพื่อดำเนินการยึด หรืออายัดและขายทอดตลาดทรัพย์สินได้ ตามมาตรา ๖๓/๗ วรรคสอง^{๑๐} โดยที่เจ้าหน้าที่ผู้ออกคำสั่ง ใช้มาตรการบังคับทางปกครอง และการแต่งตั้งเจ้าพนักงานบังคับทางปกครองให้เป็นไปตามที่กำหนด ในกฎกระทรวง ทั้งนี้ ตามความในมาตรา ๖๓/๗ วรรคสาม^{๑๑} ซึ่งต่อมาได้มีการออกกฎกระทรวง กำหนดเจ้าหน้าที่ผู้ออกคำสั่งใช้มาตรการบังคับทางปกครองและการแต่งตั้งเจ้าพนักงานบังคับ ทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๖๒ ประกาศใช้บังคับในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๒ โดยกำหนดให้ผู้มีอำนาจออกคำสั่งใช้มาตรการบังคับทางปกครองแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ผู้อยู่ภายใต้บังคับ บัญชาซึ่งผ่านการอบรมด้านการบังคับคดีจากกรมบังคับคดีหรือด้านการบังคับทางปกครองตาม หลักสูตรที่คณะกรรมการวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองให้ความเห็นชอบเป็นเจ้าพนักงานบังคับ ทางปกครองเพื่อดำเนินการยึดหรืออายัด และขายทอดตลาดทรัพย์สิน โดยในการแต่งตั้งเจ้าพนักงาน บังคับทางปกครองดังกล่าว ให้หัวหน้าหน่วยงานของรัฐหรือนายกสภาวิชาชีพแล้วแต่กรณี เป็นผู้ ออกบัตรประจำตัวเจ้าพนักงานบังคับทางปกครอง ดังนั้น เมื่อการใช้มาตรการบังคับทางปกครองของ ส.ป.ก. ไม่มีกฎหมายเฉพาะที่กำหนดเจ้าหน้าที่ผู้ออกคำสั่งใช้มาตรการบังคับทางปกครองหรือ หลักเกณฑ์ในการแต่งตั้งเจ้าพนักงานบังคับทางปกครองไว้โดยเฉพาะ การกำหนดเจ้าหน้าที่ผู้ออก คำสั่งใช้มาตรการบังคับทางปกครองและการแต่งตั้งเจ้าพนักงานบังคับทางปกครองจึงต้องเป็นไปตาม กฎกระทรวงฉบับดังกล่าว กล่าวคือ หากเลขาธิการ ส.ป.ก. ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจออกคำสั่ง ใช้มาตรการบังคับทางปกครองประสงค์จะแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ผู้อยู่ภายใต้บังคับบัญชาให้เป็น เจ้าพนักงานบังคับทางปกครอง เพื่อดำเนินการยึดหรืออายัดและขายทอดตลาดทรัพย์สินของผู้อยู่ใน บังคับของมาตรการบังคับทางปกครอง เจ้าหน้าที่นั้นจะต้องเป็นผู้ผ่านการอบรมด้านการบังคับคดี จากกรมบังคับคดีหรือด้านการบังคับทางปกครองตามหลักสูตรที่คณะกรรมการวิธีปฏิบัติราชการ

^{๑๐} มาตรา ๖๓/๗ วรรคสอง ในการใช้มาตรการบังคับทางปกครองตามวรรคหนึ่งให้แต่งตั้งเจ้าพนักงานบังคับ ทางปกครองเพื่อดำเนินการยึดหรืออายัดและขายทอดตลาดทรัพย์สินต่อไป

^{๑๑} มาตรา ๖๓/๗ วรรคสาม เจ้าหน้าที่ผู้ออกคำสั่งใช้มาตรการบังคับทางปกครอง และการแต่งตั้งเจ้าพนักงานบังคับ ทางปกครอง ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

ทางปกครองให้ความเห็นชอบก่อน และเพื่อประโยชน์ในการใช้มาตรการบังคับทางปกครองสำหรับคำสั่งทางปกครองที่กำหนดให้ชำระเงินในแต่ละคำสั่ง เลขอาธิการ ส.ป.ก. ผู้ออกคำสั่งใช้มาตรการบังคับทางปกครองอาจมอบหมายให้เจ้าพนักงานบังคับทางปกครองหนึ่งคนหรือหลายคนร่วมกันเป็นเจ้าพนักงานบังคับทางปกครองได้ และในกรณีที่มีการมอบหมายเจ้าพนักงานบังคับทางปกครองเพียงหนึ่งคน บุคคลดังกล่าวต้องสำเร็จการศึกษาปริญญาตรีทางนิติศาสตร์ แต่ในกรณีที่มีการมอบหมายเจ้าพนักงานทางปกครองหลายคน ในการดำเนินการยึดหรืออายัดทรัพย์สินต้องมีเจ้าพนักงานบังคับทางปกครองอย่างน้อยหนึ่งคนสำเร็จการศึกษาปริญญาตรีทางนิติศาสตร์ อย่างไรก็ตามในกรณีที่มีการจัดทำคู่มือฉบับนี้ ยังไม่ปรากฏว่าการจัดอบรมด้านการบังคับทางปกครองตามหลักสูตรที่คณะกรรมการวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองได้ให้ความเห็นชอบ คงมีเพียงการจัดอบรมหลักสูตรด้านการบังคับคดี สำหรับเจ้าพนักงานบังคับทางปกครองของกรมบังคับคดี และขณะนี้ไม่มีเจ้าหน้าที่ของ ส.ป.ก. บางส่วนได้เข้ารับการอบรมหลักสูตรดังกล่าวเพื่อรับการแต่งตั้งเป็นเจ้าพนักงานบังคับทางปกครองแล้ว

๓.๑ อำนาจในการสืบทรัพย์สินของหน่วยงานของรัฐ

การแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับการบังคับทางปกครอง แม้จะกำหนดหลักเกณฑ์การใช้มาตรการบังคับทางปกครองที่ชัดเจนมากกว่าหลักเกณฑ์เดิมเพียงใด แต่หากหน่วยงานของรัฐไม่มีอำนาจในการสืบหาทรัพย์สินของผู้อยู่ในบังคับของมาตรการบังคับทางปกครองแล้ว การบังคับทางปกครองของหน่วยงานรัฐก็ย่อมไม่อาจดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น มาตรา ๖๓/๑๐^{๑๒} วรรคหนึ่ง จึงให้อำนาจเจ้าหน้าที่ผู้ออกคำสั่งใช้มาตรการบังคับทางปกครองมีหนังสือสอบถามไปยังสถาบันการเงิน สหกรณ์ออมทรัพย์ สหกรณ์เครดิตยูเนียน ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กรมที่ดิน กรมการขนส่งทางบก กรมทรัพย์สินทางปัญญา หรือหน่วยงานอื่นของรัฐ

^{๑๒} มาตรา ๖๓/๑๐ เพื่อประโยชน์ในการบังคับทางปกครอง ให้เจ้าหน้าที่ผู้ออกคำสั่งใช้มาตรการบังคับทางปกครองมีอำนาจ

(๑) มีหนังสือสอบถามสถาบันการเงิน สหกรณ์ออมทรัพย์ สหกรณ์เครดิตยูเนียน ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กรมที่ดิน กรมการขนส่งทางบก กรมทรัพย์สินทางปัญญา หรือหน่วยงานอื่นของรัฐที่มีหน้าที่ควบคุมทรัพย์สินที่มีทะเบียน เกี่ยวกับทรัพย์สินของผู้อยู่ในบังคับของมาตรการบังคับทางปกครอง

(๒) มีหนังสือขอให้นายทะเบียน พนักงานเจ้าหน้าที่ หรือบุคคลอื่นผู้มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายระงับการจดทะเบียนหรือแก้ไขเปลี่ยนแปลงทางทะเบียนที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินของผู้อยู่ในบังคับของมาตรการบังคับทางปกครองไว้เป็นการชั่วคราวเท่าที่จำเป็นเนื่องจากมีเหตุขัดข้องที่ทำให้ไม่อาจยึดหรืออายัดทรัพย์สินได้ทันที และเมื่อเหตุขัดข้องสิ้นสุดลงให้แจ้งยกเลิกหนังสือดังกล่าว ทั้งนี้ ต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการระงับการจดทะเบียนหรือแก้ไขเปลี่ยนแปลงทางทะเบียนตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น

หน่วยงานตาม (๑) ที่ให้ข้อมูลแก่เจ้าหน้าที่ผู้ออกคำสั่งใช้มาตรการบังคับทางปกครองในการดำเนินการตาม (๑) ให้ถือว่าไม่เป็นความผิดตามกฎหมายว่าด้วยธุรกิจสถาบันการเงิน กฎหมายว่าด้วยหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ และกฎหมายอื่น

ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามหนังสือของเจ้าหน้าที่ผู้ออกคำสั่งใช้มาตรการบังคับทางปกครองตามวรรคหนึ่งโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร ผู้นั้นมีความผิดฐานขัดคำสั่งเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา

ที่มีหน้าที่ควบคุมทรัพย์สินที่มีทะเบียน เกี่ยวกับทรัพย์สินของผู้อยู่ในบังคับของมาตรการบังคับทางปกครอง อีกทั้ง ยังมีอำนาจขอให้นายทะเบียน พนักงานเจ้าหน้าที่ หรือบุคคลอื่นผู้มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายระงับการจดทะเบียนหรือแก้ไขเปลี่ยนแปลงทางทะเบียนที่เกี่ยวกับทรัพย์สินของผู้อยู่ในบังคับของมาตรการบังคับทางปกครองไว้เป็นการชั่วคราวเท่าที่จำเป็น ทั้งนี้ หน่วยงานที่ให้ข้อมูลแก่เจ้าหน้าที่ผู้ออกคำสั่งใช้มาตรการบังคับทางปกครองให้ถือว่าไม่มีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยธุรกิจสถาบันการเงิน กฎหมายว่าด้วยหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ และกฎหมายอื่น นอกจากนี้ยังมีบทลงโทษสำหรับผู้ที่ไม่ปฏิบัติตามหนังสือของเจ้าหน้าที่ผู้ออกคำสั่งใช้มาตรการบังคับทางปกครองตามมาตรา ๖๓/๑๐ วรรคหนึ่ง โดยไม่มีเหตุผลอันสมควร โดยถือว่าผู้นั้นมีความผิดฐานขัดคำสั่งเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา แต่อย่างไรก็ดี แม้บทบัญญัติแห่งมาตรา ๖๓/๑๐ วรรคหนึ่ง (๑) จะเป็นการให้อำนาจเจ้าหน้าที่ในการสืบทรัพย์สินของผู้อยู่ในบังคับของมาตรการบังคับทางปกครอง แต่บทบัญญัตินี้ดังกล่าวเป็นการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองซึ่งมีผลกระทบต่อสิทธิของบุคคลกรณีจึงต้องตีความโดยเคร่งครัด ไม่อาจตีความในทางขยายความให้รวมถึงการสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับทรัพย์สินของคู่สมรส บุตร บิดา มารดา หรือบุคคลอื่น ๆ ที่อาจได้รับโอนทรัพย์สินจากผู้อยู่ในบังคับของมาตรการบังคับทางปกครองได้^{๑๓} สำหรับอำนาจของสำนักงานอัยการสูงสุดในการดำเนินการสืบหาทรัพย์สินของผู้อยู่ในบังคับของมาตรการบังคับทางปกครองนั้น หน่วยงานของรัฐที่ออกคำสั่งให้ชำระเงินอากรร้องขอให้สำนักงานอัยการสูงสุดดำเนินการสืบหาทรัพย์สินแทนได้ ตามมาตรา ๖๓/๑๑^{๑๔} วรรคหนึ่ง อีกทั้ง ในกรณีที่หน่วยงานของรัฐที่ออกคำสั่งให้ชำระเงินไม่มีเจ้าหน้าที่ในการดำเนินการสืบหาทรัพย์สินและหากจำนวนเงินที่ต้องชำระตามมาตรา ๖๓/๑๑ วรรคหนึ่งนั้นมีมูลค่าตั้งแต่สองล้านบาทขึ้นไปหรือตามมูลค่าที่เพิ่มขึ้นโดยกฎกระทรวง หน่วยงานของรัฐอาจมอบหมายให้เอกชนสืบหาทรัพย์สินแทนได้ ตามมาตรา ๖๓/๑๑ วรรคสอง แต่อย่างไรก็ดีในกรณีที่หน่วยงานประสงค์ให้สำนักงานอัยการสูงสุดดำเนินการสืบหาทรัพย์สินแทนนั้น คำสั่งทางปกครองที่กำหนดให้ชำระเงินดังกล่าวต้องเป็นที่สุดเสียก่อน

๓.๒ ขั้นตอนการดำเนินการใช้มาตรการบังคับทางปกครอง

ขั้นตอนและวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการยึด การอายัด และการขายทอดตลาดทรัพย์สินซึ่งดำเนินการโดยเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานรัฐนั้น ย่อมเป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง และกรณีที่

^{๑๓} โปรดดูเชิงอรรถที่ ๖, ข้างต้น

^{๑๔} มาตรา ๖๓/๑๑ ในการสืบหาทรัพย์สินของผู้อยู่ในบังคับของมาตรการบังคับทางปกครองหน่วยงานของรัฐที่ออกคำสั่งให้ชำระเงินอากรร้องขอให้สำนักงานอัยการสูงสุดหรือหน่วยงานอื่นดำเนินการสืบหาทรัพย์สินแทนได้ โดยให้หน่วยงานดังกล่าวมีอำนาจตามมาตรา ๖๓/๑๐ ด้วย

ในกรณีที่หน่วยงานของรัฐที่ออกคำสั่งให้ชำระเงินไม่มีเจ้าหน้าที่ในการดำเนินการสืบหาทรัพย์สินและหากจำนวนเงินที่ต้องชำระตามมาตรา ๖๓/๑๑ วรรคหนึ่งนั้นมีมูลค่าตั้งแต่สองล้านบาทขึ้นไปหรือตามมูลค่าที่เพิ่มขึ้นโดยกฎกระทรวง หน่วยงานของรัฐอาจมอบหมายให้เอกชนสืบหาทรัพย์สินแทนได้

กฎกระทรวงไม่ได้กำหนดเรื่องใดไว้ให้นำบทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลม ทั้งนี้ เป็นไปตามความในมาตรา ๖๓/๑๒^{๑๕} อย่างไรก็ดี ในขณะที่จัดทำคู่มือนี้ปรากฏว่ายังไม่มีกรออกกฎกระทรวงกำหนดขั้นตอนและวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการยึด การอายัด และการขายทอดตลาดทรัพย์สินตามความในมาตราดังกล่าวประกาศใช้บังคับแต่อย่างใด ดังนั้น หากในระหว่างนี้เลขาธิการ ส.ป.ก. ประสงค์จะดำเนินการออกคำสั่งใช้มาตรการบังคับทางปกครอง ย่อมต้องถือเป็นกรณีที่กฎกระทรวงไม่ได้กำหนดขั้นตอนและวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการยึด การอายัด และการขายทอดตลาดทรัพย์สินไว้ การยึด การอายัด และการขายทอดตลาดทรัพย์สินดังกล่าว จึงย่อมให้นำบทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลมได้^{๑๖} และในกรณีที่เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาในคดีอื่นได้ดำเนินการบังคับคดีโดยยึดทรัพย์สินหรืออายัดสิทธิเรียกร้องอื่นใดของผู้อยู่ในบังคับของมาตรการบังคับทางปกครองไว้เพื่อชำระหนี้ตามคำพิพากษา หน่วยงานของรัฐที่ออกคำสั่งให้ชำระเงินย่อมมีสิทธิขอเข้าเฉลี่ยได้เช่นเดียวกับเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษา ตามความในมาตรา ๖๓/๑๔^{๑๗} ซึ่งได้บัญญัติหลักการที่เป็นประโยชน์กับหน่วยงานของรัฐให้สามารถได้รับชำระหนี้จากทรัพย์สินของผู้อยู่ในบังคับของมาตรการบังคับทางปกครอง โดยวิธีขอเข้าเฉลี่ยทรัพย์สินได้เช่นเดียวกับเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาในคดีแพ่ง ทั้งนี้ ขั้นตอนและวิธีการในการขอเข้าเฉลี่ยทรัพย์สินนั้นย่อมเป็นไปตามที่ได้บัญญัติไว้ในมาตรา ๓๒๖ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ซึ่งหน่วยงานของรัฐมีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลที่ออกหมายบังคับคดีในคดีอื่นที่ได้มีการยึดทรัพย์สินหรืออายัดสิทธิเรียกร้องอื่นใดของผู้อยู่ในบังคับของมาตรการบังคับทางปกครอง เพื่อขอให้ศาลมีคำสั่งให้หน่วยงานของรัฐที่ออกคำสั่งให้ชำระเงินเข้าเฉลี่ยในทรัพย์สินหรือเงินที่ได้จากการขายหรือจำหน่ายทรัพย์สินนั้นได้ ตามส่วนแห่งจำนวนหนี้ที่หน่วยงานได้ออกคำสั่งให้ชำระเงิน โดยไม่จำเป็นต้องรอให้คำสั่งทางปกครองที่กำหนดให้ชำระเงินดังกล่าวเป็นที่สุดแต่อย่างใด

^{๑๕} มาตรา ๖๓/๑๒ ขั้นตอนและวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการยึด การอายัด และการขายทอดตลาดทรัพย์สินให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง ในกรณีที่กฎกระทรวงไม่ได้กำหนดเรื่องใดไว้ให้นำบทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลม โดยให้ถือว่า

(๑) เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษา หมายถึง หน่วยงานของรัฐที่ออกคำสั่งให้ชำระเงิน

(๒) ลูกหนี้ตามคำพิพากษา หมายถึง ผู้อยู่ในบังคับของมาตรการบังคับทางปกครอง

(๓) อำนาจของศาลในส่วนที่เกี่ยวกับการบังคับคดี เป็นอำนาจของหัวหน้าหน่วยงานรัฐ ทั้งนี้ ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

(๔) เจ้าพนักงานบังคับคดี หมายถึง เจ้าพนักงานบังคับทางปกครอง

^{๑๖} โปรดดูเชิงอรรถที่ ๖, ข้างต้น

^{๑๗} มาตรา ๖๓/๑๔ กรณีที่เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาในคดีอื่นได้มีการยึดทรัพย์สินหรืออายัดสิทธิเรียกร้องอื่นใดของผู้อยู่ในบังคับของมาตรการบังคับทางปกครอง เพื่อนำเงินมาชำระตามคำพิพากษาให้หน่วยงานของรัฐที่ออกคำสั่งให้ชำระเงินมีสิทธิขอเข้าเฉลี่ยได้เช่นเดียวกับเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษา

๓.๓ การอุทธรณ์การใช้มาตรการบังคับทางปกครอง

การดำเนินการยึดหรืออายัด และขายทอดตลาดทรัพย์สินของผู้อยู่ในบังคับของ มาตรการบังคับทางปกครองนั้น ย่อมมีผลกระทบต่อสิทธิในทรัพย์สินของบุคคลดังกล่าว และเมื่อ การดำเนินการใช้มาตรการบังคับทางปกครองดังกล่าวถือเป็นคำสั่งทางปกครองรูปแบบหนึ่ง ดังนั้น บทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๖๒ มาตรา ๖๓/๕^{๑๘} จึงให้สิทธิแก่ผู้อยู่ในบังคับของมาตรการบังคับทางปกครองอุทธรณ์การใช้มาตรการบังคับ ทางปกครองนั้นได้ โดยใช้หลักเกณฑ์และวิธีการเดียวกับการอุทธรณ์คำสั่งทางปกครอง และหาก ผู้อยู่ในบังคับของมาตรการบังคับทางปกครองประสงค์จะใช้สิทธิทางศาลในการฟ้องคดีเพื่อโต้แย้ง การบังคับทางปกครองหลังจากที่ได้ใช้สิทธิอุทธรณ์ตามขั้นตอนของกฎหมายแล้ว ผู้อยู่ในบังคับของ มาตรการบังคับทางปกครองขอที่จะฟ้องคดีต่อศาลที่มีเขตอำนาจในการพิจารณาพิพากษาเกี่ยวกับ คำสั่งที่มีการบังคับทางปกครองนั้นได้ตามมาตรา ๖๓/๑๓^{๑๙} แต่ทั้งนี้ แม้จะมีการอุทธรณ์การใช้ มาตรการบังคับทางปกครองต่อเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองก็ตาม แต่การอุทธรณ์นั้นย่อมไม่เป็นเหตุให้ ทุเลาการบังคับทางปกครองแต่อย่างใด เว้นแต่จะมีคำสั่งให้ทุเลาการบังคับทางปกครองไว้ก่อน โดยเจ้าหน้าที่ผู้ออกคำสั่งใช้มาตรการบังคับทางปกครอง หรือผู้มีอำนาจพิจารณาคำอุทธรณ์ ตามความในมาตรา ๖๓/๙^{๒๐}

^{๑๘} มาตรา ๖๓/๕ ในกรณีที่บทบัญญัติในหมวดนี้หรือกฎหมายอื่นมิได้กำหนดเป็นอย่างอื่น ผู้อยู่ในบังคับของมาตรการ บังคับทางปกครองอาจอุทธรณ์การใช้มาตรการบังคับทางปกครองนั้นได้

การอุทธรณ์การใช้มาตรการบังคับทางปกครองให้ใช้หลักเกณฑ์และวิธีการเดียวกับการอุทธรณ์คำสั่งทางปกครอง ตามส่วนที่ ๕ การอุทธรณ์คำสั่งทางปกครอง ในหมวด ๒ คำสั่งทางปกครอง

^{๑๙} มาตรา ๖๓/๑๓ การโต้แย้งหรือการใช้สิทธิทางศาลเกี่ยวกับการยึด การอายัด และการขายทอดตลาดทรัพย์สินโดย ผู้อยู่ในบังคับของมาตรการบังคับทางปกครอง รวมทั้งบุคคลภายนอกผู้มีส่วนได้เสียเกี่ยวกับทรัพย์สินที่ถูกยึดหรืออายัด ให้เสนอ ต่อศาล ดังต่อไปนี้

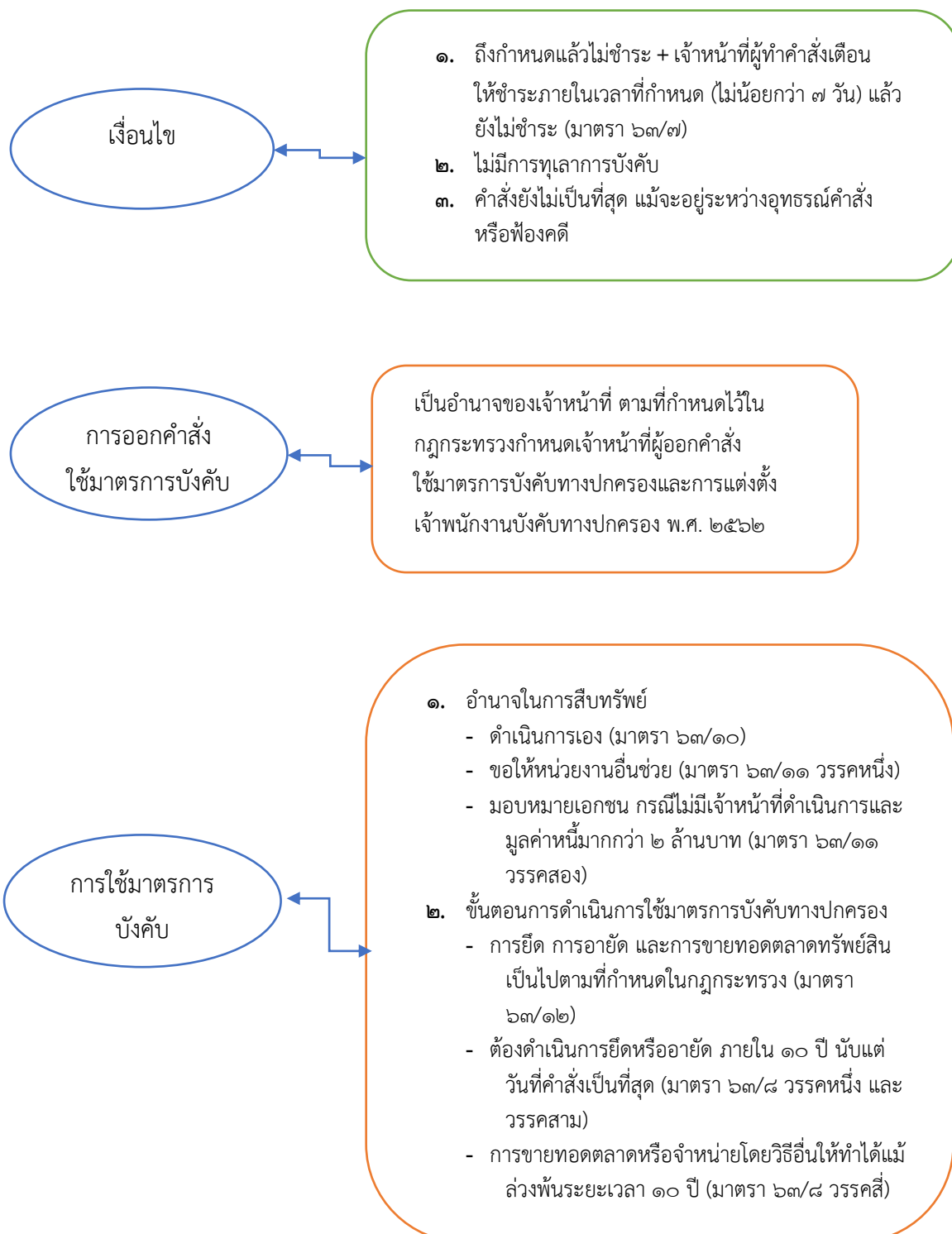
(๑) ศาลแรงงาน ศาลภาษีอากร ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ ศาลเยาวชนและครอบครัว หรือศาลชั้นอุทธรณ์พิเศษอื่น แล้วแต่กรณี ซึ่งเป็นศาลที่มีเขตอำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดีเกี่ยวกับคำสั่งที่มีการบังคับ ทางปกครองนั้น

(๒) ศาลปกครอง สำหรับกรณีอื่นที่ไม่อยู่ภายใต้บังคับ (๑)

^{๒๐} มาตรา ๖๓/๙ กรณีที่มีการอุทธรณ์การใช้มาตรการบังคับทางปกครองและขอทุเลาการบังคับตามมาตรการดังกล่าว เจ้าหน้าที่ผู้ออกคำสั่งใช้มาตรการบังคับทางปกครอง หรือผู้มีอำนาจพิจารณาคำอุทธรณ์ อาจมีคำสั่งให้มีการทุเลาการบังคับทาง ปกครองไว้ก่อนก็ได้ โดยผู้มีอำนาจกำหนดเงื่อนไขให้ผู้อยู่ในบังคับของมาตรการบังคับทางปกครองต้องปฏิบัติตามก็ได้

การบังคับตามคำสั่งทางปกครองที่กำหนดให้ชำระเงิน

การบังคับโดยเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐ มาตรา ๖๓/๗ – มาตรา ๖๓/๑๔

การอุทธรณ์การใช้
มาตรการบังคับ

๑. ผู้อยู่ในบังคับมีสิทธิอุทธรณ์มาตรการบังคับ ถ้าพบบัญญัติในหมวดนี้ หรือกฎหมายอื่นได้บัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น (มาตรา ๖๓/๕)
๒. ใช้หลักเกณฑ์และวิธีการเดียวกับการอุทธรณ์คำสั่งทางปกครอง
๓. การอุทธรณ์ไม่เป็นเหตุให้ทุเลาการบังคับ เว้นแต่มีคำสั่งให้ทุเลา (มาตรา ๖๓/๙)
๔. การใช้สิทธิทางศาลเพื่อโต้แย้งการใช้มาตรการบังคับ (มาตรา ๖๓/๑๓) ต้องอุทธรณ์มาตรการบังคับต่อฝ่ายปกครองก่อนจึงจะมีสิทธิฟ้องคดี

บทที่ ๔

การบังคับโดยเจ้าพนักงานบังคับคดี

การบังคับตามคำสั่งทางปกครองที่กำหนดให้ชำระเงินซึ่งดำเนินการบังคับโดยเจ้าพนักงานบังคับคดีนั้น จะต้องเป็นคำสั่งทางปกครองที่กำหนดให้ชำระเงินที่เป็นที่สุดแล้วตามความในมาตรา ๖๓/๘^{๒๑} ซึ่งมีอยู่สามกรณีด้วยกัน โดยหน่วยงานของรัฐที่ประสงค์ให้เจ้าพนักงานบังคับคดี ในสังกัดกรมบังคับคดี ดำเนินการบังคับให้เป็นไปตามคำสั่งทางปกครองที่กำหนดให้ชำระเงินดังกล่าว หน่วยงานของรัฐจะต้องยื่นคำขอฝ่ายเดียวต่อศาลภายในสิบปีนับแต่วันที่คำสั่งทางปกครองที่กำหนดให้ชำระเงินเป็นที่สุด เพื่อให้ศาลออกหมายบังคับคดีเพื่อบังคับให้เป็นไปตามคำสั่งทางปกครองนั้นตามมาตรา ๖๓/๑๕ วรรคหนึ่ง^{๒๒} ทั้งนี้ ไม่ว่าหน่วยงานของรัฐนั้นจะยังไม่ได้ดำเนินการบังคับทางปกครองหรือได้ดำเนินการบังคับทางปกครองแล้ว แต่ยังไม่ได้รับชำระเงินหรือได้รับชำระเงินไม่ครบถ้วน โดยให้ถือว่าหน่วยงานของรัฐที่ออกคำสั่งให้ชำระเงินเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาและให้ถือว่าผู้อยู่ในบังคับของมาตรการบังคับทางปกครองเป็นลูกหนี้ตามคำพิพากษา และเพื่อประโยชน์ในการบังคับคดีดังกล่าว ให้ถือว่าศาลจังหวัด ศาลแพ่ง ศาลแพ่งกรุงเทพใต้ ศาลแพ่งธนบุรี หรือศาลแพ่งอื่นในกรุงเทพมหานคร แล้วแต่กรณี ที่ผู้อยู่ในบังคับของมาตรการบังคับทางปกครองมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาล หรือที่ทรัพย์สินที่ถูกบังคับทางปกครองนั้นตั้งอยู่ในเขตศาล เป็นศาลที่หน่วยงานของรัฐมีสิทธิยื่นคำขอออกหมายบังคับคดีได้ เมื่อศาลได้ออกหมายบังคับคดีและแต่งตั้งเจ้าพนักงานบังคับคดีแล้ว การดำเนินการบังคับให้เป็นไปตามคำสั่งทางปกครองที่กำหนดให้ชำระเงินย่อมเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งว่าด้วยการบังคับคดี และหากกรณีมีข้อโต้แย้งเกี่ยวกับการดำเนินการบังคับคดีตามคำสั่งทางปกครองที่กำหนดให้ชำระเงินซึ่งดำเนินการโดยเจ้าพนักงานบังคับคดี ศาลที่มีอำนาจในการบังคับคดีดังกล่าว มาข้างต้นย่อมมีอำนาจวินิจฉัยชี้ขาด หรือทำคำสั่งในเรื่องใด ๆ อันเกี่ยวกับการบังคับคดีนั้นได้^{๒๓}

^{๒๑} โปรดดูเชิงอรรถที่ ๘, ข้างต้น

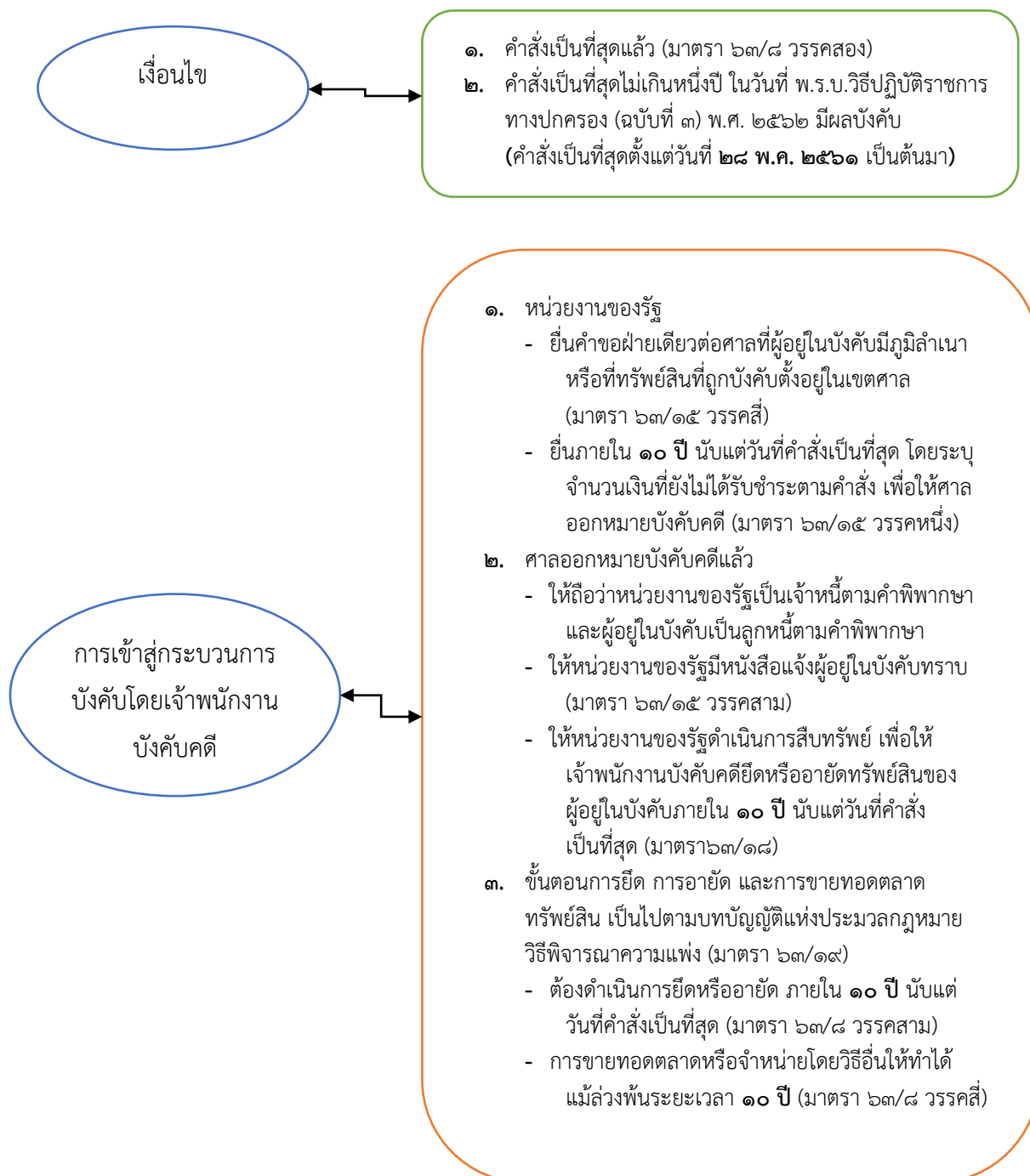
^{๒๒} โปรดดูเชิงอรรถที่ ๙, ข้างต้น

^{๒๓} มาตรา ๖๓/๑๕ วรรคสี่ เพื่อประโยชน์ในการบังคับคดีตามวรรคหนึ่ง ให้ถือว่าศาลจังหวัด ศาลแพ่ง ศาลแพ่งกรุงเทพใต้ ศาลแพ่งธนบุรี หรือศาลแพ่งอื่นในกรุงเทพมหานคร แล้วแต่กรณี ที่ผู้อยู่ในบังคับของมาตรการบังคับทางปกครองมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาล หรือที่ทรัพย์สินที่ถูกบังคับทางปกครองนั้นตั้งอยู่ในเขตศาล มีอำนาจวินิจฉัยชี้ขาด หรือทำคำสั่งในเรื่องใด ๆ อันเกี่ยวกับการบังคับคดี และเป็นศาลที่มีอำนาจในการบังคับคดี

มาตรา ๖๓/๑๕ วรรคห้า กรณีคำขอซึ่งอาจยื่นต่อศาลได้มากกว่าหนึ่งศาล ไม่ว่าจะเป็นเพราะภูมิลำเนาของผู้อยู่ในบังคับของมาตรการบังคับทางปกครองก็ดี เพราะที่ตั้งของทรัพย์สินที่ถูกบังคับทางปกครองก็ดี หรือเพราะมีผู้อยู่ในบังคับของมาตรการบังคับทางปกครองหลายคนในมูลหนี้ที่เกี่ยวข้องกันก็ดี จะยื่นคำขอต่อศาลใดศาลหนึ่งเช่นนั้นก็ได้

การบังคับตามคำสั่งทางปกครองที่กำหนดให้ชำระเงิน

การบังคับโดยเจ้าพนักงานบังคับคดี มาตรา ๖๓/๑๕ – มาตรา ๖๓/๑๘

ภาคผนวก